

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของการประเมินโครงการ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการได้ดำเนินการโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษิตตามอัธยาศัย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากการจัดการศึกษาให้บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบกพร่องในการสื่อสาร และเรียนรู้หรือผู้มีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสซึ่งรัฐบาลต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ให้บุคคลดังกล่าวได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560–2564 รวมทั้งกฎหมาย และปฎิญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คนพิการได้รับบริการทางการศึกษาตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล และสามารถดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living: IL) ได้ในทุกบริบทของสังคมภายใต้นโยบายสังคมไทยไม่ทอดทิ้งกัน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2562) ดังนั้นหน้าที่ของรัฐบาลจึงต้องปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อคนพิการให้เห็นว่าความพิการเป็นเพียงความแตกต่างไม่ใช่ความเสียเปรียบ และคนพิการสามารถพัฒนาได้ (อุดม เพชรสังหาร, 2546) เด็กพิการ คือ เด็กที่ไม่สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ได้ด้วยวิธีการปกติตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูตามปกติหรือการเรียนการสอนตามปกติทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดบางประการที่มีอยู่ในตัวเด็กทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม อารมณ์หรือสัมพันธภาพทางสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการพิเศษ จัดหา ผลิตสื่อเพิ่มเติม จัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลาย และสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะทุก ๆ ด้านของเด็กพิการให้เด็กพิการได้เรียนรู้ตามธรรมชาติเป็นการกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถ เมื่อเด็กพิการถึงวัยที่ควรได้รับการบริการทางการศึกษา ผู้ปกครองควรได้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ในการเข้ารับบริการในศูนย์การศึกษา

พิเศษอย่างถูกต้อง การกระตุ้นให้เด็กฝึกการพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด จะทำให้เด็กพึ่งตนเอง และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว

แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้รัฐยังได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้คนในสังคมได้มีการพัฒนาเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า 1) มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 2) มุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน ในส่วนของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันกับโลกยุคข้อมูลข่าวสาร และวิทยาการสมัยใหม่ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ทุกองค์กร และทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ อยู่เสมอ มุ่งให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้สถานศึกษายุคใหม่จึงต้องเชื่อมโยงกับสถาบันต่าง ๆ ภายในชุมชนเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบให้กับผู้เรียน เพื่อความสมบูรณ์ของการจัดการศึกษาตามความคาดหวังของสังคมในยุคปัจจุบัน โดยยึดหลักการศึกษาดูชีวิตที่เน้นผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ วางเป้าหมายในการสร้างให้คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เป็นทรัพยากรบุคคลที่สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน (รุ่ง แก้วแดง, 2543) ซึ่งส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาโดยภาพรวม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 27 กำหนดให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญา ท้องถิ่น นอกจากนี้มาตรา 29 กำหนดให้มีความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ รวมทั้งมีการนำความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) นอกจากนี้คำริ บุญชู (2548) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประการที่ 2 เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษา และชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน ประการที่ 3 เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขเกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ประการที่ 4 ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันนั้นสามารถเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และประการสุดท้ายทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้ และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่า และตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตนพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต การจัดแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ด้วยตนเองจำเป็น อย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีแหล่งค้นคว้า แหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีสื่อ และอุปกรณ์ที่เพียงพอ และใช้การได้ดี และมีสิ่งแวดล้อมที่สามารถเรียนรู้ได้เองตามความสนใจ ดังนั้นการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จากลักษณะและสภาพทางภูมิศาสตร์ สถานที่ ตัวบุคคล สถานประกอบการ ลักษณะอาชีพ หน่วยงานรัฐบาล สถานที่ราชการภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สอดคล้องกับสภาพจริงในชีวิตโดยใช้แหล่งการเรียนรู้หลากหลายในท้องถิ่น และปัจจัยเกื้อหนุนให้ เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) จากสาระสำคัญที่กำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ที่ให้มีการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการในการจัดทำเป็นหลักสูตรรวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น นอกจากจะมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความแข็งแกร่งทางวิชาการ แล้ว ยังต้องมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักรักความเป็นไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ การส่งเสริมดังกล่าวสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธีการไม่ว่าจะเป็นการให้ผู้รู้หรือปราชญ์ ชาวบ้านเข้ามาเผยแพร่ในสถานศึกษา การนำผู้เรียนออกไปทัศนศึกษาในสถานที่จริง เป็นต้น แต่หากได้มีการพัฒนาสื่อที่เป็นแหล่งรวมสารสนเทศความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นจะทำให้เกิด ความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถสืบค้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ที่มีระบบคอมพิวเตอร์

ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 กำหนดว่า “ศูนย์การศึกษาพิเศษ” เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต และจัดอบรมแก่ผู้ดูแลคนพิการ ครู บุคลากร และชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศกระทรวง ดังนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย (ทุ่งทะเลหลวง) สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 197 หมู่ที่ 7 ตำบลปากแคว อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย สร้างเสร็จ และเปิดทำการเรียนการสอนในวันที่ 16 พฤษภาคม 2561 มีพื้นที่ทั้งหมด 5 ไร่ ปัจจุบัน มีอาคารเรียน 3 หลัง อาคารประกอบ 2 หลัง ส้วม 1 หลัง แพลตครุ 1 หลัง และแฟลตนักการ 1 หลัง มีการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ในรูปแบบไป-กลับ 2) รับบริการในหน่วยบริการที่ตั้งกระจายอยู่ใน 9 อำเภอของจังหวัดสุโขทัย และ 3) รับบริการตามบ้าน รวมทั้งสิ้น 383 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย, 2561)

การปรับปรุง พัฒนาภูมิทัศน์ และแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ให้บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพในรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับผู้พิการในจังหวัดสุโขทัย จากผลการประเมินคุณภาพภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด ปีการศึกษา 2560 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย มีผลการประเมิน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับคุณภาพดี แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนา คือ การแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ต้องสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียน จากการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจังหวัดสุโขทัย ครั้งที่ 1/2561 ได้รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการให้ปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัยให้มีความหลากหลายตรงตามความต้องการพิเศษของผู้เรียน และให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากการสัมภาษณ์ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และครู พบว่า มีความต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ใกล้ชิดกับผู้เรียน สามารถตอบสนองและเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนใกล้เคียง ได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้สามารถใช้บริการแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย มีการก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบต่าง ๆ จึงส่งผลให้มีแหล่งเรียนรู้ที่ใช้พัฒนาทักษะหรือกระตุ้นพัฒนาการจำนวนจำกัด และไม่เพียงพอต่อความต้องการจำเป็นของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับ

ผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจังหวัดสุโขทัย และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และครู ดังนั้นจึงจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้มีความหลากหลาย และมีคุณภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมอบหมายให้กลุ่มบริหารทั่วไป จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ให้บริหารจัดการโครงการโดยให้มีการศึกษาสภาพบริบทสำรวจปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ การศึกษาสภาพบริบท สภาพแวดล้อม ความต้องการจำเป็น ความสอดคล้องต่าง ๆ ของปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการในการดำเนินการ เพื่อให้ตรงตามความต้องการตลอดจนหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้เรียนสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ เยาวดี ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2546) ได้กล่าวถึง แนวคิดและโมเดลการประเมินแบบชิป หรือ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ว่าเพราะเป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งสตัฟเฟิลบีมได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการเพื่อพิจารณาหลักการ และเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ การมีส่วนร่วมในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้จะประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย / แผนงาน/โครงการ ซึ่งมักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ แต่การประเมินผลแบบนี้มิได้ให้ความสนใจต่อ เรื่อง ผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการเท่าที่ควร นอกจากนี้สตัฟเฟิลบีมได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้ 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้

สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการเพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ/ล้มเลิกหรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

จากความเป็นมา ความสำคัญ สภาพปัจจุบัน และปัญหาข้างต้น ผู้ประเมินในฐานะผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ได้มอบหมายกลุ่มบริหารทั่วไปดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัยขึ้น โดยมีผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันวางแผนการดำเนินการ ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลเพื่อพัฒนา ปรับปรุงให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึงหลากหลาย และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ประเมินได้นำเอาแนวคิด และ โมเดลการประเมินแบบซิป หรือ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม มาใช้สำหรับการประเมินโครงการในครั้งนี้ โดยประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าโครงการดังกล่าวมีความสำคัญสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด สอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้ประเมินหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้รับจากการประเมินครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพของแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การประเมิน โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

3. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตของการประเมินโครงการ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ผู้เรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มผู้เรียนพิการที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป ทุกประเภทความพิการที่สามารถพูด และสื่อสารกับผู้อื่นได้

1.2 ผู้ปกครอง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มผู้ปกครองที่พาผู้เรียนพิการมารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

1.3 ครู ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 29 คน เป็นข้าราชการครูและพนักงานราชการปฏิบัติหน้าที่สอน และได้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สำหรับผู้เรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

1.4 คณะกรรมการสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ทุกคน (ยกเว้นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้แทนครู)

1.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำแหล่งเรียนรู้ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้เรียนพิการ หรือ จบการศึกษาสาขาเทคนิคการแพทย์ หรือสาขากายภาพบำบัด หรือสาขากิจกรรมบำบัด หรือสาขานักจิตวิทยาคลินิก สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (ภาคผนวก ก)

2. เนื้อหา

การประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ จังหวัดสุโขทัย ครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งมีรูปแบบการประเมิน 4 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านบริบท (Context Evaluation : C) 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) 3) ด้านกระบวนการ (Process valuation : P) 4) ด้านผลผลิต(Product Evaluation : P)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน

3.1 ประเมินด้านบริบท

ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์

3.2 ประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น

3.2.1 ความพร้อมด้านบุคลากร

3.2.2 ความพร้อมด้านงบประมาณ

3.2.3 ความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่

3.2.4 ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ

3.3 ประเมินด้านกระบวนการ

3.3.1 ความเหมาะสมของการวางแผน (Plan)

3.3.2 ความเหมาะสมของการลงมือปฏิบัติ (Do)

3.3.3 ความเหมาะสมของการตรวจสอบ (Check)

3.3.4 ความเหมาะสมของการปรับปรุง (Action)

3.4 ประเมินด้านผลผลิต

3.4.1 ปริมาณของแหล่งเรียนรู้

3.4.2 คุณภาพของผู้เรียน

3.4.3 คุณภาพของแหล่งเรียนรู้

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การประเมินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ในครั้งนี้ คือ 1 ตุลาคม 2561 - 30 กันยายน 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย
หมายถึง โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความปลอดภัย มีความทนทาน มีความสวยงาม และความเป็นประโยชน์ในการใช้บริการแหล่งเรียนรู้

2. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การได้มาซึ่งสารสนเทศด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต นำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อตัดสินการประเมิน และหาทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการ โดยใช้วิธีการประเมินตามรูปแบบซีป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม ประเมิน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านบริบท (Context Evaluation : C) หมายถึง การประเมินด้านบริบทเกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ นโยบายของสถานศึกษา แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) หมายถึง การประเมินความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ได้แก่ 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ และ 4) การบริหารจัดการ ก่อนเริ่มดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

2.3 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation : P) หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Action) ระหว่างการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

2.4 ด้านผลผลิต (Product Evaluation : P) หมายถึง การประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินการตามโครงการ ได้แก่ 1) ปริมาณของแหล่งเรียนรู้ 2) คุณภาพของผู้เรียน และ 3) คุณภาพของแหล่งเรียนรู้ หลังสิ้นสุดโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

3. แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่สำหรับใช้ในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้แสดงพฤติกรรมที่คาดหวังต่าง ๆ สอดคล้อง และตรงตามความต้องการจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีความปลอดภัย ทุนทางสังคม และสามารถนำใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) สวนกระถุนประสาทสัมผัส 2) สวนพฤกษศาสตร์ 3) สวนครัว รั้วกินได้ “ตามรอยพ่อ อย่างพอเพียง” 4) สวนหย่อม 5) ห้องสมุดเคลื่อนที่ มีชีวิต 6) ห้องศูนย์กระจายสื่อ 7) ศูนย์การเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิต 8) สนามกีฬาเปิดทองเพื่อสุขภาพ

4. คุณภาพของผู้เรียน หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่แสดงพฤติกรรมที่คาดหวังออกมาจากการใช้บริการแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) สวนกระถุนประสาทสัมผัส 2) สวนพฤกษศาสตร์ 3) สวนครัว รั้วกินได้ “ตามรอยพ่อ อย่างพอเพียง” 4) สวนหย่อม 5) ห้องสมุดเคลื่อนที่มีชีวิต 6) ห้องศูนย์กระจายสื่อ 7) ศูนย์การเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิต 8) สนามกีฬาเปิดทองเพื่อสุขภาพ ตามโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

5. ผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนพิการที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปทุกประเภทความพิการที่สามารถพูด และสื่อสารกับผู้อื่นได้

6. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดา หรือผู้ให้ความอุปการะเลี้ยงดูผู้เรียนพิการ และเป็นผู้ที่พาผู้เรียนพิการที่มารับบริการในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

7. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

8. ครู หมายถึง เป็นข้าราชการครูและพนักงานราชการ ปฏิบัติหน้าที่สอนใน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

9. คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่คอยติดตาม พิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบ เสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้ประเมินคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการประเมิน ดังนี้

1. เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจพัฒนาโครงการต่อไป หรือใช้ในการปรับปรุงเพื่อวางแผนการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน

2. เป็นสารสนเทศในการกำหนดกิจกรรมและรูปแบบของการดำเนิน โครงการพัฒนา แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุโขทัย เพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

4. เป็นแนวทางสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา นำไปปรับประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอื่น ๆ ตามความเหมาะสมต่อไป